



Robert Dussart als delegee van ACEC-Charleroi

PORTRET

Robert Dussart, communist en syndicalist

Rik Hemmerijckx, departement archief AMSAB

Robert Dussart is één van die markante figuren uit de communistische partij. Als delegee in de ACEC-fabrieken van Charleroi heeft hij een belangrijke rol gespeeld tijdens de staking van '60-'61. In de jaren '70 bracht hij het tot senator en later tot voorzitter van de Waalse vleugel van de KP. Een interview.

Kan U mij het milieu schetsen waarin U bent opgegroeid?

Ik ben opgegroeid in een socialistische mijnwerkersfamilie te Damprémy. Mijn vader heeft veertig jaar in de steenkoolmijnen gewerkt en in de jaren '20 was hij actief als syndicaal delegee. Toen hij zestig jaar was is hij gestorven aan een stoflong. Mijn moeder heeft ook in de mijnen gewerkt. Het waren zeer moeilijke tijden en het is in die periode dat ik waarschijnlijk mijn eerste ervaringen heb opgedaan met de arbeidersstrijd. Wij gingen naar school, maar wij waren toch wel op de hoogte van wat er zich zoal afspeelde in de arbeiderswereld.

Hoe bent U dan bij ACEC terechtgekomen?

Ik ben naar school gegaan tot mijn veertien jaar en onmiddellijk daarna heb ik werk gevonden als loopjongen bij ACEC. Dat was in 1935. Ik ben begonnen bij ACEC en vijftig jaar later heb ik er ook mijn loopbaan geëindigd.

De bezetting heeft een niet onbelangrijke rol in uw leven gespeeld.

De bezetting zal voor mij altijd verbonden blijven met mijn deportatie naar Duitsland begin 1943. De Duitsers hadden een decreet uitgevaardigd dat alle jongemannen verplichtte in Duitsland te gaan werken. Tegen deze deportatie is er in ACEC een stakingsbeweging op gang gekomen en ik herinner mij dat wij zelfs de arbeiders van de andere fabrieken zijn gaan overhalen om zich bij de protestbeweging aan te sluiten. Dat gebeurde allemaal heel spontaan. Het was een beweging die gedragen werd vanuit de basis en waar de vooroorlogse delegees nog nauwelijks aan te pas kwamen. Zij hielden zich zo ver mogelijk van de actie omdat zij bang waren gearresteerd te worden. Van een echt syndicaal verzet was er in die periode dan ook geen sprake. Wij hebben de deportatie ook niet kunnen tegenhouden. De Duitsers begonnen gijzelaars te nemen en dit betekende het einde van de stakingsbeweging. Na de oorlog is er in het

bedrijf een monument opgericht om alle verzetslui, krijgsgevangenen en gedeporteerden van ACEC te herdenken. Ik zelf heb twee en een half jaar in Duitsland gewerkt en ik ben pas in mei 1945 naar België teruggekeerd.

Wanneer bent U dan lid geworden van de KP?

Dat is pas in 1950 gebeurd. Pas op, de oorlog en de inzet van de Sovjet-Unie en haar Rode Leger hadden mij al tot een communistische sympathisant gemaakt, maar ik ben pas lid geworden in 1950. De KP stond in ACEC-Charleroi ook vrij sterk. Er waren verschillende bedrijfscellen actief en ik zelf was verantwoordelijke voor de cel van de mechanica-bouw. Verschillende celverantwoordelijken waren trouwens tegelijk syndicale delegee. Van de zestig delegees van de Centrale van de Metaalbewerkers (CMB) was toch één derde lid van de KP, en onder de drie hoofd-delegees van de CMB was er eveneens een communist. In de jaren '50 was dat Auguste Wéry. Enkele maanden nadat ik mij had aangesloten bij de KP ben ik ook delegee geworden voor de CMB.

Hoe kwam het dat ACEC-Charleroi zo'n communistisch bolwerk geworden was?

Dit heeft te maken met een aantal omstandigheden. Er bestond vooreerst een zekere traditie om zich links van het vakbondsapparaat op te stellen. Na de bevrijding stond de vanuit het verzet gegroeide Eenheidsvakbond zeer sterk in ACEC. Daarnaast heeft ook de opstelling van de ACEC-directie tijdens de bezetting, en dan meer bepaald van Devillez, een belangrijke rol gespeeld. Devillez heeft niet alleen een aanzienlijk aandeel gehad in de economische collaboratie, hij heeft ook de arrestatie van een aantal communisten op zijn

geweten. Hij was het die Louis Neuray, de communistische vertegenwoordiger van Herstal, aan de Duitsers heeft uitgeleverd. Na de bevrijding zijn de arbeiders van ACEC Devillez zelfs gaan zoeken om hem aan het gerecht uit te leveren. Dit alles maakte dat er bij de arbeiders van ACEC een zekere onverzettelikheden gegroeid was. Zij waren zeer sterk gekant tegen de collaborateurs en zij wilden vooral een radicale vakbeweging die niet gebonden was aan het patronaat en de leidende klasse. Die radicalisering verklaart voor een groot deel de aanhang die de KP er had.

Was die bedrijfswerking van de KP verenigbaar met de werking van de metaalvakbond?

Vooraf in de periode van de Koude Oorlog is het niet gemakkelijk geweest voor de communisten om met de centrale (CMB) samen te werken. Er waren meermaals conflicten met een ideologische inslag. Maar in ACEC hebben wij daar niet zoveel last van gehad. Wij stonden er zeer dicht bij de arbeiders en de sterk ontwikkelde syndicale democratie heeft ons daarbij geholpen. Elke maand waren er algemene vergaderingen; wat eerder zeldzaam was in de vakbeweging. Er bestond ook een gemeenschappelijk front van socialisten en christenen - eveneens een innovatie. En door die bijzondere situatie, door die veelvuldige contacten met de arbeiders, stonden wij veel sterker tegenover de regionale vakbondsleiding of de centrale. Daar moet bij opgemerkt worden dat de syndicale delegatie van ACEC zich ook vrij zelfstandig gedroeg tegenover het nationale vakbondsbestuur. Dat is tot uiting gekomen tijdens de staking van 1954. In die naoorlogse jaren hadden wij in ACEC een productiviteitsvergoeding afgedwongen. Telkens wanneer ACEC winst maakte kregen de arbeiders hun deel; in 1954 beweerde de di-

rectie dat er geen winst was. Wij gingen daar niet mee akkoord, maar de directie weigerde toe te geven. Er is dan een staking uitgebroken, die een maand geduurd heeft en die beslecht werd met een succes voor de arbeiders. De Centrale van de Metaalbewerkers is volledig buiten het conflict gebleven, maar na de staking hebben wij haar wel verplicht om ons de vergoedingen te geven waar wij recht op hadden.

Het partijcongres van Vilvoorde in 1954 en de nieuwe koers die erop volgde, heeft het de communisten ook gemakkelijker gemaakt om in de vakbonden te werken.

Het congres van Vilvoorde was het eindpunt van een lange interne strijd tussen het sectarisme dat voortkwam uit de periode van het verzet en de wil om zich te integreren in de gevestigde arbeidersbeweging, en dan meer bepaald in de vakbeweging. Als syndicalisten bevonden wij ons in een onmogelijke positie. Wij werden noch door de partij noch door de socialistische leiding van de CMB begrepen. Ik ging dan ook niet meer akkoord met de politieke lijn zoals de toenmalige partijvoorzitter Edgard Lallemand die voorstond. Zijn politiek beantwoordde niet meer aan een syndicale eenheidspolitiek. In 1954 heb ik Lallemand dan ook bekritiseerd en de nieuwe partijleiding met Burnelle en Beelen heeft werkelijk een grote inspanning geleverd voor de positie van de communistische syndicalisten. Reeds in 1954, en vooral na het congres van Gent in 1957, zijn er talrijke communistische syndicalisten opgenomen in het Centraal Comité. Ikzelf ben lid geworden van het Centraal Comité in 1960.

De staking van '60-'61 is een ander belangrijk moment in uw leven geweest.

De staking van '60-'61 is één van de hoogtepunten uit de arbeidersstrijd in België, waarin ook de KP haar aandeel heeft gehad. Eind 1960 was er een protestbeweging op gang gekomen tegen de Eenheidswet van de regering Eyskens. De druk om in staking te gaan was enorm, maar het ABVV-congres kon geen beslissing nemen. Het voorstel om op 20 december in staking te gaan - de dag dat de Eenheidswet in het parlement zou gestemd worden - werd afgewezen door een door Major geleide meerderheid. Het Centraal Comité van de KPB is daarop bijeengekomen tijdens het weekeinde van 18 december en daar is het ordewoord gegeven om in de bedrijven de arbeiders tot staking aan te zetten. Op dat moment was ik één van de gematigdsten omdat ik niet wist welke de reactie van de arbeiders zou zijn. Nog diezelfde avond heb ik samen met enkele kameraden een speciaal nummer van *Le Dynamo* het KP-blad van ACEC-Charleroi, samengesteld waarin de stakingsoproep werd opgenomen. Dat blad is de 19e verspreid in ACEC. Die maandag was er in het bedrijf heel wat commotie en op een algemene vergadering is er toen beslist om de volgende dag in staking te gaan. ACEC lag de volgende dag plat en van daaruit heeft de beweging zich verder verspreid in de streek. Op dat moment vormden wij werkelijk de voorhoede. In Luik werd maar pas de 22e besloten tot een algemene staking. De staking heeft uiteindelijk vier weken geduurd. Zij ging gepaard met massale optochten en meetings, elke dag opnieuw. In Wallonië heerste er werkelijk een klimaat van revolte, met wegversperringen en sabotage. De repressie was zeer hard. Stakingspiketten werden zonder meer aangehouden en er vielen zelfs drie do-



Betoging van ACEC-Charleroi in de jaren '70

den. Uiteindelijk is de Eenheidswet toch gestemd en omdat er geen directe objectieven meer waren - we stonden aan de vooravond van nieuwe verkiezingen - heb ik toen na vier weken de staking in Charleroi opgeheven.

Hoe stond U tegenover de federalistische koers die de staking op een bepaald moment in Wallonië voer?

Ik heb die onmiddellijk gevolgd omdat ik ervan overtuigd was dat het zo niet verder kon, met een centrale politieke macht waarin de regio's niets te zeggen hadden. Ik heb mij aangesloten bij de Mouvement Populaire Wallon (MPW) van André Renard omdat ik er ook mogelijkheden in zag om de vakbeweging een nieuwe dynamiek te geven. In ACEC heb ik onmiddellijk een bedrijfsafdeling van de MPW opgericht - dat heeft mij trouwens heel wat problemen met Gailly opgeleverd. Mijn engagement voor het federalisme heeft echter nooit mijn solidariteit met de arbeiders uit het noorden in de weg gestaan. Ik heb die Waals-federalistische stroming ook niet gevolgd toen deze overging tot de oprichting van een partij. De MPW moest in de eerste plaats een volksbeweging zijn die druk uitoefende op het parlement. Ik bleef van oordeel dat de strijd moest gevoerd worden binnen de bestaande structuren. De leiding van het Rassemblement Wallon, en dan meer bepaald Robert Moreau, heeft mij zelfs een pion van de Parti Socialiste genoemd omdat ik hem daarin niet wilde volgen. Voor mij waren federalisme en structuurhervormingen ook onlosmakelijk met mekaar verbonden.

Hoe evalueert U de staking na bijna veertig jaar?

Op het moment van de staking konden de

mensen moeilijk de draagwijdte van de gebeurtenissen vatten. Die staking heeft een crisis teweeggebracht in de instellingen, de partijen, maar ook in de vakbeweging. Die staking betekende het einde van een autoritair geleide vakbeweging waarin de democratie niet gerespecteerd werd en waarin de rechtervleugel met Major de touwtjes in handen had; in '60-'61 heeft men gebroken met een vakbeweging die nog grotendeels op vooroorlogse leest geschoeid was. De crisis binnen het ABVV, en vooral binnen de CMB, was na de staking zeer groot.

De staking bleef evenmin zonder gevolgen voor uw positie binnen de delegatie van ACEC.

Onmiddellijk na de staking, op 20 januari, is in ACEC een algemene vergadering bijeengekomen waar de positie van de vice-voorzitter, Jules Hansay, in vraag werd gesteld. Hansay was een pion van Arthur Gailly, de regionale vakbondsleider van Charleroi, die de staking met de grootste weerzin had gevolgd en die sterk tegen Renard gekant was. Ik ben toen verkozen geweest tot vice-voorzitter en zeven jaar later, in 1968, toen de toenmalige voorzitter Fernand Docq met pensioen ging, ben ik hem opgevolgd als voorzitter van de ACEC-delegatie.

Hoe reageerde de regionale vakbondsleiding?

Wel, ik was bij voorbaat uitgesloten. Hoewel ik verschillende keren door mijn delegatie werd voorgedragen was het voor mij onmogelijk om een plaats te bekomen in het regionale CMB-bestuur. Arthur Gailly had zijn veto gesteld. Het is pas in 1971, toen Jules Davister Gailly had opgevolgd aan het hoofd van de metaalvakbond dat ik mijn plaats in het Uitvoerend Comité heb kunnen innemen.



*Robert Dussart
spreekt de arbeiders
toe tijdens de
staking van '60-'61
te Charleroi*

Dat was een zeer verrijkende ervaring. Ik was de enige communist in het bestuur en ik moest maken dat men mij aanvaardde. Nu, dat was geen echt probleem. Door mijn overredingskracht heb ik altijd steun gevonden voor mijn standpunten. Ik heb nooit geprobeerd de forcing te voeren. Ik was meer voorstander van een dialoog met overtuiging, en wat mijn overtuiging betreft wenste ik geen compromissen te sluiten.

Vanuit uw basis in ACEC bent U hoger opgeklimmen in de partijhiërarchie en hebt U ook de overstap naar de politiek kunnen maken.

Het is inderdaad zo dat na de staking de partij in mij een beloftevol iemand zag. Ik kreeg ruimte om mijn ideeën uiteen te zetten en er werd naar mij geluisterd. Al die tijd ben ik evenwel blijven werken in ACEC en stond ik ook buiten het eigenlijke partijapparaat. Op het congres van 1971 heeft men mij dan voorgesteld als lid van het Politiek Bureau. Dat was vrij uitzonderlijk, precies omdat ik geen bestendige was. En ik wilde het ook niet

zijn. Ik ging naar het Politiek Bureau, ik luisterde, ik gaf mijn mening en dan vertrok ik terug naar mijn syndicaal terrein in ACEC. Het eigenlijke functioneren van het partijapparaat is mij altijd een beetje vreemd gebleven. Het eigenlijke apparaat is zeer gesloten. Er werd gediscussieerd 'en vase clos'. Toen ik later zelf voorzitter van de partij geworden ben - na mijn op pensioenstelling in 1985 - heb ik dat allemaal van naderbij kunnen meemaken.

In 1977 bent U dan verkozen tot senator.

Ik had me reeds verschillende keren kandidaat gesteld en in 1977 werd ik verkozen. Ik had niet minder dan vierduizend voorkeurstemmen, wat heel veel was voor een communistische kandidaat. Ik had me evenwel voorgenomen dat ik geen senator zoals alle anderen wilde zijn. Ik heb dan de arbeiders van ACEC bijeengeroepen en ik heb hun beloofd dat ik hen niet zou verlaten om naar de Senaat te gaan en dat ik, als senator, hun belangen zou verdedigen in het Parlement. Zij hebben mij ten volle gesteund en zo ben ik

tegelijk senator en voorzitter van de ACEC-delegatie geworden. Als senator heb ik één van de mooiste stakingen van mijn leven meegemaakt. De staking voor de zesendertig-urenweek. Dat was een staking die gevoerd werd met de vier ACEC-zetels in België: deze van Gent, Ruisbroek, Herstal en Charleroi. Ik was de woordvoerder van de interzetel en het feit dat ik senator was bracht zowat iedereen in verwarring, zelfs de minister van Arbeid, die zelf ook senator was. We hebben uiteindelijk onze slag thuisgehaald. Dat is een unieke overwinning geweest en men is me zelfs komen opzoeken vanuit Frankrijk en Duitsland om te zien hoe wij dat hadden klaar gespeeld. Wat het parlementaire werk op zich betrof, die ervaring is eerder ontgoochelend geweest.

Aan uw voorzitterschap van de Waalse vleugel van de KP hebt U evenmin goede herinneringen.

Ik heb mijn voorzitterschap altijd beschouwd als een 'accident de parcours'. Men had mij aangetrokken omdat men geloofde dat ik mirakels kon doen. Omwille van mijn positie als gewezen hoofddelegee van ACEC geloofde men dat ik aan de partij dezelfde uitstraling kon geven. Dat is een misrekening geweest. Ik heb me ook nooit de echte leider van de partij gevoeld. Ik had een gans project om de partij diepgaand te hervormen. Op electoraal vlak zag het er niet bepaald schitterend uit en de weinige resterende communistische parlementairen waren ook niet meer bij machte om via de parlementaire weg grondige hervormingen door te voeren. Vanuit die vaststelling was ik tot de overtuiging gekomen dat de KP haar rol moest herzien en dat zij er zich op moest toeleggen bepaalde parlementairen of individuen van andere partijen te

steunen die haar ideeën waren toegedaan. Men heeft mij in dat opzet niet willen volgen en toen heeft men mij werkelijk onder druk gezet om mijn plaats af te staan. Ik beantwoordde helemaal niet aan wat het apparaat van mij verwachtte. Na twee jaar heb ik het voorzitterschap opgegeven.

U hebt ook nog de periode van de glasnost en de perestrojka van Gorbatsjov van nabij meegemaakt.

De opkomst van Gorbatsjov werd in de internationale communistische wereld met heel wat verwachtingen tegemoet gezien, maar zorgde tegelijk voor veel wantrouwen. De kameraden van de DDR waren bang voor een reünificatie en in de volksdemocratieën was men eveneens gehecht aan zijn historische privileges. Met de putch, die ik persoonlijk veroordeeld heb, heeft de Communistische Partij van de Sovjet-Unie zichzelf ten gronde gericht.

Welke is de weerslag geweest van al die gebeurtenissen op de Belgische KP?

Een belangrijk deel van de nog resterende basis heeft de partij verlaten en het zijn uiteindelijk de dogmatici, de mannen van de oude stijl, die gebleven zijn. De partij heeft zichzelf ten gronde gericht en wat ervan overblijft heeft politiek gezien geen enkele macht meer en houdt zich halsstarrig vast aan het verleden. Zij hebben de partij willen behouden, maar zij hebben er ook geen nieuwe toekomst aan weten te geven.